

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: XIII. skupščina „Zaveze“ na Bledu. — Boj slovenskega učitelja za pripadajočo mu petletnino. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

XIII. skupščina „Zaveze“ na Bledu.

(Konec.)

Na binkoštno nedeljo zjutraj smo se zbrali ob pol 7. uri na sestanku pri Petranu, od koder smo se prepeljali po jezeru na otok. Tamkaj je bila sv. maša v natlačeno polni cerkvi — bili smo sami učitelji in učiteljice.

Najboljši pevci zbrali so se na koru, kjer so pod vodstvom g. Rus-a prav ginljivo in krasno zapeli vedno lepo Nedvedovo mašo: »K Tebi srca povzdignimo«.

Po cerkvenem opravi odjadrili smo v »Louisenbad«, kjer se je vršilo glavno zborovanje v okusno dekoriranem velikem salonu Valtrinijevega hotela.

Bilo nas je čez 300 in med temi prav lepo število učiteljic.

Predsednik gosp. Jelenc je otvoril glavno skupščino sledeče:

Slavni zbor!

Od vseh strani lepe slovenske zemlje ste prihiteli danes, dragi tovariši in mile tovarišice, na Bled, na ta biser naše slovenske domovine, da se udeležite XIII. glavne skupščine Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Gotovo ni malenkostna zadeva, ki Vas je zbrala danes v kraju, ki je podoba raja, kakor poje naš veliki Prešeren.

Privabila nas je danes tu gor svetla zvezda vodnica, ki vodi naš narod k večji izomiki in prosveti, ki vodi k svobodi in značajnosti in po teh potih k srečnejši bodočnosti; ta zvezda vodnica je svobodna, sicer na kulturnih načelih krščanstva sezidana, a od vsake cerkvene uprave popolnoma nezavisna šola; ta zvezda vodnica je napredno, v svoji stroki temeljito izobraženo in gmotno dobro podprto učiteljstvo. Za temi smotri hrepenimo! To naše stremljenje je na kratko preciziran naš program. Od teh načelnih točk ne smemo nikomur na ljubo kreniti v stran, temveč moramo korakati po strogo začrtani poti v dosego svojega smotra. Zato smo se pa tudi sešli te dni, da utrdimo ta svoja načela, da se združeno posvetujemo, razpravljamo in sklepamo o tem, kar ima biti v blaginjo šoli in našemu stanu.

Zbrali smo se pa tudi, da odločno protestujemo ob tejslavnostni priliki protivsem zlobnim in prav satansko pretkano izmišljenim napadom, ki so se godili na svobodnomisleče učiteljstvo po vseh slovenskih pokrajinah od zadnje glavne skupščine v Mariboru.

Naši stari nasprotniki so nas najprej razdvojili po prislovcu »Divide et impera«. Mala, brezpomembna četica se je ločila od nas in pobira odslej v posmeh vsakemu razsodnemu človeku stopinje za ljudmi, ki so v dosego svojih namenov izpremenili glavo, a ne srca. Tej mali vojskujoči četi so ustanovili list, ga ji pišejo in urejujejo. A ne še dosti! Da vidijo, kako mogočno zaslombo imajo v učiteljstvu, jih je bilo treba združiti. Zato so jim zasnovali »Slomškovo Zvezo«. In ko so prišli skupaj, bilo jih je strah. Ustrašili so se male zaslombe tako zelo, da si še odbor ne upa na dan, kajti jako pičlo število učiteljev, malo več učiteljic in mnogo duhovnikov, to je njihova armada, to je njihovo učiteljsko društvo pod strogim klerikalnim nadzorstvom. Učiteljem v tej družbi ni treba mnogo misliti, še manj delati, temveč le prav glasno klicati: Mi smo katoliški učitelji! Vse naše delovanje v šoli in izven šole sloni na verski podlagi. Posebno hripavo pa morajo kričati: Mi smo korenjaki, mi smo pogumni ljudje, glejte, otrešli smo se liberalnega jerobstva, kjer ječe in zdihujejo naši liberalni tovariši, ki so slepo orodje v rokah menda celo židovskih liberalcev! Tako piše in govori ta peščica klerikalnih slovenskih učiteljev, ki so ponižne sluge klerikalne misli.

Ali se pa strinja tako govorjenje in pisanje z resnico? Poglejmo! Res je, trkajo se na prsi in trdijo: mi smo katoliški učitelji; nas svobodno misleče učitelje so pa razvpili med priprostim ljudstvom za največje brezverce in nasprotnike ljudskih teženj. Toda, če jih vprašaš, prijatelj, povej mi, ali je tvoje zasebno življenje vzglednejše in vsposodbudnejše, ali so tvoji uspehi v šoli vzornejši, tedaj pa umolknejo in odlože pero, ker ne vedo navesti fakt.

Pravijo, mi smo se otrešli liberalnega jerobstva, a ne pomislijo pri tem, da so se upregli v trdi klerikalni jarem. Neučitelji jim pišejo in urejajo list, neučitelji so jim zasnovali in vodijo njihovo sicer brezdelno društvo. V naših društvenih odborih pa ni niti enega neučitelja, svoje liste ustanavljamo, pišemo in urejamo sami. Na

kateri strani je tedaj več jerobstva, na kateri strani več vplivanja. Mi gremo svobodne volje z naprednimi strankami, ne za njimi, temveč vsopredno, ker so naklonjene nam in šoli in jim je toplo na srcu pravi napredek na vseh poljih prosvete. Ali naj mar hodimo za klerikalci, ki hočejo uničiti svobodno šolo in jo zopet ukleniti v trde vezi, ki so jo tiščale k tlom v prejšnjih časih? Ali naj hodimo z ljudmi, ki nas napadajo na najsurejši način ob vsaki priliki, ki nam groze z denunciacijami tam, kjer izda? Ali naj capljamo za ljudmi, ki so nam stavili znani »Pons« in krpucajo o nas pamflete v listih, ki so zelo razširjeni med kmetskim ljudstvom, ter nas črnijo, da mečemo križ in krščanski nauk iz šole! Težko molčim, da ne imenujem takega kvarjenja resnice s pravim imenom! In s stranko, ki pusti, in trpi, da nje pristaši razširjajo o nas take zlobnosti in izmišljotine, naj bi hodili mi honetni slovenski učitelji?! Nikdar!

Te neosnovane napade na svobodno misleče učiteljstvo se mi je zdelo umestno zavriniti kar najodločneje pri današnjem glavnem zborovanju. (Odobrovanje.)

Vsem dragim tovarišem in cenjenim tovaršicam moj najiskrenejši pozdrav!

Prav pristržno pozdravim tudi vse mile in drage goste neučitelje, a naše somišljenike, ki so prihiteli na naš zbor ter s tem pokazali simpatije našemu stanu in simpatično priznanje našim naporom in težnjam.

Pri vsakem našem zborovanju se spomnimo s čutili najglobokejše hvaležnosti in vdanosti Nj. Veličanstva, presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Tudi danes izrekamo iz dna svojih src vročo željo, da bi dobrotno nebo ohranilo Nj. Veličanstvo še mnogo let v srečo naše mogočne Avstrije. Slavni zbor vabim, da navdušeno zakličemo: Slava presvetlemu cesarju Francu Jožefu I. (Se zgodi.)

Na predlog g. Dubrovića se je odposlala Nj. Veličanstvu, presvetlemu cesarju Francu Jožefu I., brzajavnim potom vdanostna izjava.

Prva točka dnevnega reda je bilo predavanje dr. Ilešiča: »Dosedanje smeri in bodoča naloga slovenskega pouka.« V svojem predavanju je priporočal predavatelj, naj se oziramo na druge slovanske jezike, sosebo na hrvatsko-srbskega, kateremu se približujemo kolikor mogoče! Naša mladina naj se seznanja z jugoslovansko literaturo (srednješolska tudi s češko, poljsko in rusko)! Vsaj toliko naj doseže, da bi znala čitati in da bi umela hrvatske knjige. Lahko bi že v ljudski šoli razlagali lahkoumljive hrvatske pregovore in čitali pesmi, kakoršnja je »Liepa naša domovina« in druge slične literarne proizvode. Mali naš narod naj bi iskal jezikovne združilce z drugimi večimi slovanskimi narodi. Ne kujmo novih besed, če imajo sorodni narodi že ime za tisti pojmi; izposojujemo si jih od sosed! Ilirščina je pokopana za vedno, a združitev je mogoča s tem, da se jugoslovanski jeziki polagoma zlijejo v skupen jugoslovanski literarni jezik! (Burno pritrdjevanje in viharjen aplavz je završil pod dvorani, ko je nehal dr. Ilešič.) K sklepu je stavil naslednje resolucije:

I. Slovenski pouk naj razkriva vsebino našega jezika pred obliko, njega prvotno nazornost in poezijo; s tem

se goji stvarjajoča jezikovna sila in zgovornost: ideal Komenskega.

II. Slovenski pouk naj bliža slovenščino z drugimi slovanskimi jeziki po vsebini in po obliki; na višji stopnji se primerja glasovno in oblikovno.

III. Slovstveni pouk mora postati pouk o leposlovju; že zato, ker je leposlovja našega še malo, se ta pouk oziraj po drugih slovanskih slovstvih in uvajaj v novo slovstvo.

Nato je g. ravnatelj Ivan Lapajne predaval o temi: »Učitelj pospešuj domačo in narodovo izgojo.« Povdarjal je važnost domače izgoje in obžaloval, da nam nedostaje knjig in listov vzgojevalne vsebine. Nemci imajo mesečnik »Schule und Haus«, Slovenci nimamo takega; v Trstu je jel izhajati list: »Slovenska družina«, kateri naj bi imel vzgojeslovno tendenco, a ta list je zaspal, predno je prišla druga številka na svitlo. Gosp. Lapajne stavi predlog, da naj Zaveza ustanovi in vzdržuje list za domačo in narodno vzgojo. G. nadučitelj Črnagoj pravi, da glede nato, da izdaje Zaveza že tri liste, ni misliti na to, da bi še četrtega mogla vzdrževati. Gosp. nadučitelj Gradšnik je mnenja, da je v prvi vrsti poklicano učiteljstvo spisavati take spise in da bi jih Mohorjeva družba gotovo rada prinašala, ako bi jih imela. On pozivlja učiteljstvo, da prične tudi na tem polju delovati, in da se naj poslužuje Mohorjeve družbe, ker bi po njej prihajali taki spisi skoraj v vsako slovensko hišo. Gosp. Lapajne umakne svoj predlog in naznani, da bode list »Za druga« donášal od sedaj vzgojne spise, in da se bode ta list staršem pošiljal brezplačno. Drugi predlog g. Lapajna: »Zaveza se posvetuj o vpeljavi roditeljskih konferenc« — je bil sprejet. K točki: »Samostalni predlogi« se oglasi nadučitelj Porekar ter predlaga, da sprejme občni zbor nasledno izjavo:

»Občni zbor »Zaveze« jugoslovanskih učiteljskih društev, zborujoč dne 26. maja t. l. na divnem Bledu, izreče vsled v zadnjem času na našega predsednika storjenih lažnjivih in podlih napadov svoje ogorčenje in zagotavlja njega najsrčnejših simpatij vseh trezno mislečih slovenskih učiteljev in učiteljic. Izjavljamo, da je naš predsednik mož, katerega tako žaljenje naših nasprotnikov ne bo motilo pri brambi naših pravic. Prosimo ga, naj vstraja na tem važnem in odgovornem mestu ter se naj posveti Zavezi z neupogljivo silo in naj še dalje deluje v blagor šoli in učiteljstvu.« (Z gromovitimi živio-klici je bila ta izjava enoglasno sprejeta.)

Sprejel se je tudi predlog g. Križmana: Slavni zbor skleni, vodstvu »Zaveze« se naroči, svoj čas sprejeti predlog za premestitev učiteljskega iz Koprja v Gorico ponoviti. (Sprejeto.)

S tem je bil dnevni red končan in g. predsednik zatvori zborovanje, iskreno pozdravljajoč med zborovanjem došlega državnega poslanca g. dr. Ferjančiča!

Ob dveh popoldne — na binkoštno nedeljo — zbralo se je učiteljstvo v salonu »Luisenbada« k banketu. Razun učiteljev in učiteljic se ga je udeležil tudi deželni in državni poslanec dr. Ferjančič, župan gosp. Peternel s svojim svetovalcem, advokat dr. Vilfan, živinozdravnik Turk, farmacevt g. Roblek in več drugih gostov. Bilo je nad 200 ljudi. Med banketom so pokali topiči. Gosp. Luka Jelenc napije najprvo cesarju. Nav-

dušeno so vsi navzoči zaklicali trikratno »Slavo« Nj. Veličanstvu. Gosp. učitelj Gregorin je napil g. županu Peternelu, povdarjajoč njega gostoljubnost, njega naklonjenost šoli in učiteljstvu in povdarjajoč njega trud pri zidanju nove šole. Gosp. učitelj Likar je obžaloval, da ni niti enega šolskega nadzornika s Kranjskega navzočega, in je napil drugim, kateri se zanimajo za učiteljski stan, osobito g. dr. Ferjančiču in g. dr. Vilfanu. Dr. Ferjančič je napil slovenskemu naprednemu učiteljstvu, g. Urbančič dr. Ilešiču, ta slovenski vzajemnosti. G. Roblek učiteljem turistom, g. Dubrovič uredniku Dimniku, g. Dimnik naprednim našim poslancem itd.

Po končanem banketu so se dali udeležniki skupno slikati, potem pa so se razšli na različne strani.

Zvečer je bil koncert v istih prostorih tik jezera. Vrtni salon poln občinstva. — Nadučitelj Rus je preskrbel prijetno iznenadenje. Iz vasi Grad na oni strani jezera je plul počasi plav ves v svetlih balonih proti salonu. Mešani domači zbor je popeval na njem: V gorenjsko oziram — Po jezeru — Otok bleški itd. Plav se je ustavil pod salonom; veranda polna poslušalcev. In v oni tihi gorski noči je mogočno donelo tje po jezeru: Čujte gore in hribovi, da sinovi Slave smo! Občudovali smo posebno zvonk sopran. To je bil čaroben užitek! — Koncert prav lep. Poleg godbe, ki je res dobro svirala, smo čuli samospeve za sopran in bariton (gdč. Kratanjeva in g. Vrabl) tako dovršeno, da moramo le častitati učiteljstvu, da ima v svoji sredi takih močij. Tudi čveterospev je mojstrski rešil svojo nalogo. Po koncertu je trajal še kaki dve uri živahen ples, na kar so se vsi razšli k počitku. Drugo jutro je večina zapustila Bled. — Taki sestanki so pač najkrasnejši spomini vsakega zavednega slovenskega učitelja!

Svetu pa je slovensko učiteljstvo pokazalo, da stremi vedno naprej — nikdar nazaj!

Zborovalcem so došli ti-le brzojavni pozdravi:

Ljubljana: Vsled botrovanja zadržan v Ljubljani, obžalujem, da ne morem botrovati zopetnej potrditvi svobodomiselni organizaciji slovenskega in hrvatskega učiteljstva. Pošiljam Vam pa svoje iskrene pozdrave, le samosvestno naprej in zmaga bo Vaša! Sursum corda!
Župan Hribar.

Gorica: Neodvisno učiteljstvo je pogoj napredku našega ljudstva. Živela Zaveza, ki se bori za neodvisnost in omiko učiteljstva, za narodno-napredno stranko!

Dr. H. Tuma.

Dunaj: »Slovenija« pozdravlja zborovalce in želi obilo uspeha.
Predsednik Rus.

Gradec: Narodno-naprednemu učiteljstvu najboljšje uspehe in simpatije. Svobodomisleči »Triglav«.

Gradec: Želeč Vam prvoboriteljem najboljšega uspeha pri delu za probujo in svobodomiselnost milega naroda, kličemo gromoviti: Živijo!

Serjun, Rutej, Kunej, Resman.

Dunaj: Srčne pozdrave pošilja zvesti zaveznik
Gangl.

Hrudim: Vsem ljubim napredujočim jugoslovanskim učiteljem zaveze Slava!
Adolf Schuster.

Zagreb: Dičnim učiteljem pozdrav i sretan uspeh!
Savez hrvatskih učiteljskih društava.

Gorica: V duhu z Vami kliče Vam v boj za svobodo in napredek! Živijo!
Žmavc.

Tržič: Osebno zadržana kličeta zborovalcem: živeli!
»Zavezi« pa: Naprej!
Jezeršek, Debelak.

Hotederšica: Slava prvoboriteljem prosvete! Slava naprednemu učiteljstvu! V duhu z Vami zbrani kličemo vdani: Ne vdajmo se! Kabaj, Šusteršič, Brus.

Železniki: Iz dna srca presrečni pozdrav naprednemu učiteljstvu! Zavezi kličem: Neustrašeno naprej!
Grmek, učitelj Št. Lenartski.

Nova Cerkev: Udeležbe zadržani, v duhu z Vami želimo največjega uspeha!

Fr. Leskovar, Fr. Zidar, Mar. Zidar.

Ormuž: Zaveza naša moč, naš jez, naša čast, da Te živi Bog!
Rajšp, Serajnik, Rosina.

Poličane: Za samostojno nastopanje pridobivajočo mladino in ljudstvo za učiteljske in šolske interese neustrašeno in odločno naprej!
And. Vratovič.

Solkan: Zborujočim srčen pozdrav! Zaščitnico vsega dobrega ovenčaj z najboljim vspehom trud in delo.
Goriško učiteljsko društvo.

Lupoglava: Braniteljima napredne skole bez natražnjaške utruhe kliče sretno!

Učiteljski zbor v Lanišči.

Opčina: Na Bledu zaveznikom zbranim,
z dušo in srcem vdanim;
presrečne pozdrave od juga
izročča učitelj Ferluga,
Valentič in Gorkič kot druga.

Boj slovenskega učitelja za pripadajočo mu petletnino.

III.

Slučaj učitelja Ferluge.

Dne 7. marca 1897 je gosp. učitelju Štefanu Ferluga na Opčinah dospel tretji petletni povišek ter je isti uložil že dne 5. maja 1897 prošnjo, da se mu ta dospel petletni povišek v znesku letnih 80 gld. prizna in likvidira.

Delegacija mu je z odlokom od 11. maja 1898, torej po več nego enem letu, zavrnila to prošnjo brez vsakega razloga.

Protí temu se je g. Ferluga pritožil na mestni svet, ki pa je to pritožbo odbil, s priprosto motivacijo, da je ukrep delegacije opravičen z obzirom na Ferlugovo vedenje v nacionalno-političnem obziru.

Da se v pravi luči pokaže postopanje teh dveh slavnih zastopov, omenjamo naslednje:

Protí g. Ferlugi se ni nikoli vršila nobena disciplinarna preiskava, vkljub temu, da je on sam zahteval to, izvedši, da se mu hoče odrekati kvinkvenij, in da je v dotični seji mestnega sveta referent dr. Josip Luzzato sam predlagal, da se najprej uvede natančna preiskava o vedenju g. Ferluge in na podlagi tega še le presodi, ali mu je priznati petletni povišek ali ne, mestni svet pa je ta predlog odklonil in je brez vsake preiskave potrdil odločbo dolegacije, a da si ni nikdo in nikoli upal trditi, kako nepravilno dejanje od strani g. Ferluge, temveč so